

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

О. П. Муковіз

**ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ
НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ:
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА**

МОНОГРАФІЯ

Умань-2016

УДК (371.134+378.147):372

ББК 74.589.83

М 90

*Рекомендовано до друку вченою Радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 10 від 26 квітня 2016 р.)*

Рецензенти:

Біда О. А., док. пед. н., професор кафедри початкової освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

Осадченко І. І., док. пед. н., професор кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського;

Яшанов С. М., док. пед. н., професор, завідувач кафедри інформаційних систем і технологій Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Муковіз О. П.

М 90 Дистанційне навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи: теорія та методика : монографія / О. П. Муковіз. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр "Візаві", 2016. – 392 с.

ISBN 978-966-304-151-3

У монографії охарактеризовано теоретико-методичні засади дистанційного навчання в системі неперервної освіти вчителів початкової школи. Проаналізовано психолого-педагогічну та фахову літературу, уточнено зміст ключових понять дослідження. Вивчено вітчизняний та зарубіжний досвід організації дистанційного навчання у вищих навчальних закладах. Виокремлено і обґрунтовано педагогічні умови та модель реалізації дистанційного навчання в системі неперервної освіти вчителів початкової школи. Описано відповідну технологію дистанційного навчання в системі неперервної освіти вчителів початкової школи. Запропоновано навчально-методичний комплекс для формування готовності вчителів початкової школи до здійснення дистанційного навчання.

Рекомендовано для науковців, педагогічних працівників вищої школи, магістрантів, студентів та всіх, хто цікавиться проблемою дистанційного навчання.

УДК (371.134+378.147):372
ББК 74.589.83

ISBN 978-966-304-151-3

© Муковіз О. П., 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	5
ПЕРЕДМОВА.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	10
1.1. Поняття дистанційного навчання у системі вищої педагогічної освіти.....	10
1.2. Розвиток дистанційного навчання у педагогічній теорії та практиці.....	36
1.3. Професіограма вчителя початкової школи в процесі дистанційного навчання.....	57
1.4. Специфіка організації дистанційного навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.....	81
Висновки до першого розділу.....	118
РОЗДІЛ 2. СУТНІСТЬ ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	123
2.1. Загальні ознаки технології дистанційного навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.....	123
2.2. Форми та методи організації дистанційного навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.....	138
2.3. Засоби підтримки дистанційного навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.....	153
2.4. Управління дистанційним навчанням у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.....	184
2.5. Формування готовності вчителів початкової школи до дистанційного навчання у системі неперервної освіти.....	203
2.5.1. Підготовка викладачів-тьюторів (організаторів) дистанційного навчання у вищому навчальному закладі III – IV рівня акредитації.....	203
2.5.2. Зміст навчальної дисципліни “Основи дистанційного навчання в початковій освіті” як складова системи неперервної освіти вчителів початкової школи.....	218
Висновки до другого розділу.....	235

РОЗДІЛ 3. МОДЕЛЬ ТА УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	239
3.1. Обґрунтування педагогічних умов реалізації дистанційного навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.....	239
3.2. Модель реалізації технології дистанційного навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.....	255
Висновки до третього розділу.....	274
РОЗДІЛ 4. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МОДЕЛІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	276
4.1. Перевірка готовності вчителів початкової школи до дистанційного навчання у системі неперервної освіти.....	276
4.2. Експериментальна апробація моделі реалізації технології дистанційного навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.....	301
4.3. Аналіз результатів апробації моделі реалізації технології дистанційного навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.....	316
Висновки до четвертого розділу.....	337
ВИСНОВКИ.....	341
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	346
ДОДАТКИ.....	377

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВНЗ	–	вищий навчальний заклад
ДВНЗ	–	державний вищий навчальний заклад
ДН	–	дистанційне навчання
КГ	–	контрольна група
ЕГ	–	експериментальна група
УДПУ	–	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
ІКТ	–	інформаційно-комунікаційні технології
ІНДЗ	–	індивідуальне навчально-дослідне завдання
LMS	–	система управління навчанням
CMS	–	система управління контентом
LCMS	–	система управління учбовим контентом

ПЕРЕДМОВА

Приєднання нашої країни до Болонської декларації зобов'язує навчальні заклади вжити заходи для модернізації освіти: провести інноваційні зміни технологій навчального процесу, зокрема застосувати модульно-рейтингові, дистанційні системи, підвищити роль самостійної пізнавальної діяльності, створити індивідуальні програми тощо; зміцнити матеріально-фінансову базу освіти.

На шляху інтеграції до Європейського освітнього простору Кабінет Міністрів України прийняв документи, зокрема Постанову “Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 роки”. У Постанові було проаналізовано стан ДН в Україні, який не відповідав вимогам суспільства, яке прагне стати рівноправним членом європейської та світової спільноти, де мільйони громадян задовольняють свої освітньо-інформаційні потреби через телекомунікаційні мережі, в тому числі через Інтернет.

Система навчання, що відповідає таким вимогам, повинна включати інноваційні технології, які забезпечили б відповідний рівень мобільності фахівця для оволодіння професійно значущими знаннями і вміннями та формування необхідних навичок. Ця проблема є однією із основних для сучасної вищої школи, що відображено в освітніх програмах ЮНЕСКО “Освіта для всіх”, “Освіта через усе життя”, “Освіта без меж”.

Дистанційне навчання протягом багатьох років дуже вдало використовують зарубіжні системи освіти, зокрема США, західноєвропейських країн, Японії тощо. Кожна країна має власні особливості впровадження дистанційної освіти, які зумовлені її політичними, економічними та соціальними умовами.

Сучасні світові тенденції соціально-економічного розвитку країн спонукають до подальшого творчого удосконалення освітніх систем та впровадження відповідних технологій, спрямованих на забезпечення можливості неперервного професійного навчання упродовж життя.

З огляду на це, а також враховуючи необхідність прискорення соціально-економічного розвитку, перед вищою школою України постали нові завдання: відродити та

розбудувати національну систему освіти як засіб забезпечення культуротворчого поступу суспільства і розвитку людини; вивести національну освітню галузь на рівень освіти розвинених країн світу шляхом докорінного реформування її концептуальних, структурних, організаційних засад; реалізувати інноваційні заходи щодо демократизації та гуманізації доступу громадян до вищої освіти; ввести Україну у світове інформаційне суспільство шляхом використання нових інформаційних технологій та відповідних технічних засобів комунікації.

Як форма навчання дистанційне найбільш активно досліджують і впроваджують у нашій державі такі освітні установи: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України; ДВНЗ “Криворізький національний університет”, Київський національний університет технологій та дизайну, Міжнародний університет фінансів, Українсько-американський гуманітарний інститут “Вісконсінський міжнародний університет (США) в Україні”, Національний університет водного господарства та природокористування, Національний технічний університет “ХПІ”, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Полтавський університет економіки і торгівлі, Сумський державний університет, Тернопільський державний технічний університет ім. І. Пулюя, Хмельницький національний університет та інші.

Виконуючи соціальне замовлення на фахівця, здатного сприяти національному культуротворенню, зазначені та інші ВНЗ України розробляють теоретико-методичні основи створення дистанційних курсів, вивчають ефективні способи організації дистанційних занять, вирішують питання технічного забезпечення функціонування дистанційної мережі та інші різноманітні проблеми, пов’язані з упровадженням систем дистанційного навчання в практику.

Найбільш значущою для реалізації державної стратегії націєтворчості є організація дистанційного навчання у педагогічних освітніх закладах.

Сьогодні в окремих педагогічних ВНЗ відмічається тенденція до інноваційного пошуку професійно-розвивальних потенціалів дистанційної форми навчання майбутніх учителів, зокрема, вчителів початкової школи. Цей пошук здійснюється на

грунтовній теоретичній базі.

Різномасштабні проблеми професійної підготовки педагогів висвітлено в працях А. М. Алексюка, В. П. Андрущенко, О. А. Дубасенюк, І. А. Зязюна, В. Г. Кременя, А. І. Кузьмінського, В. І. Лозової, В. І. Лугового, Л. Б. Лук'янової, Н. Г. Ничкало, О. І. Пометун, В. О. Сластьонініна, М. М. Солдатенка та ін.

Теоретико-методичні засади підготовки вчителів початкової школи досліджено в працях В. І. Бондаря, Н. М. Бібік, М. С. Вашуленка, Л. В. Коваль, О. Г. Кучерявого, М. М. Левшина, Є. О. Лодатка, М. М. Марусинець, Л. Є. Петухової, Л. В. Пироженко, О. Я. Савченко, Л. О. Хомич та ін.

Проблеми інформатизації освіти розкрито в працях О. М. Алексеєва, В. Ю. Бикова, М. І. Жалдака, В. Г. Кременя, В. М. Кухаренка, Н. В. Морзе, С. О. Семерікова, О. В. Співаковського, О. М. Спіріна, Ю. В. Триуса, С. М. Яшанова та ін.

Теоретико-методологічне підґрунтя дистанційного навчання передусім створено в Україні зусиллями науковців Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (В. Ю. Биков, О. М. Спірін, М. П. Шишкіна та ін.). Різні аспекти організації дистанційної професійної освіти стали предметом досліджень: Л. А. Карташової, Г. О. Козлакової, В. В. Олійника, Ж. В. Таланової та ін. Підготовку педагогічних кадрів у системі дистанційного навчання досліджували: В. О. Гравіт, В. В. Олійник, О. М. Спірін, І. В. Стеценко, Ю. В. Триус та ін.

Результати спеціального наукового пошуку в сфері підготовки педагогічних кадрів засобами дистанційного навчання відзеркалено в дисертаціях: О. М. Алексеєва, Ю. В. Гейко, І. В. Герасименко, Т. В. Григорчука, Н. В. Жевакіної, К. Р. Колос, Є. М. Смирнової-Трибульської, О. В. Хмель та ін.

Проте проблема ефективності теоретико-методичного супроводу дистанційного навчання вчителів початкової школи в системі їх неперервної освіти, ще не стала предметом цілісного аналізу науковців.

Актуальність розв'язання відповідної проблеми зумовлена наявністю *суперечності* між:

– глобальним значенням готового до професійного саморозвитку вчителя початкової школи України засобами інформаційно-комунікаційних технологій для активізації націєтворчого процесу та суттєвою недооцінкою у державному вимірі ролі в суспільстві системи неперервної освіти вчителів початкової ланки;

– сучасними новими соціальними вимогами до вчителя початкової школи як здатного до швидкого реагування на глобалізаційні світові процеси, результати науково-технічної революції професіонала та його реальною інформаційно-комунікаційною готовністю до сприйняття цих результатів на самоцінному рівні;

– соціальним замовленням педагогічним ВНЗ на активізацію впровадження в освітній процес дистанційного навчання та недостатнім рівнем науково-теоретичного забезпечення його ефективності;

– нагальною потребою загальноосвітньої національної школи в учителях початкової ланки, які володіють технологіями дистанційного навчання впродовж життя, та реальним станом підготовки учителів до його здійснення у системі неперервної освіти, який у повному ступені не відповідає цій потребі;

– усвідомленням більшістю вчителів початкової школи необхідності у підвищенні готовності до дистанційного навчання як засобу професійно-культурного розвитку впродовж життя та відсутністю системи особистісно орієнтованого навчально-методичного забезпечення цього процесу у базовій професійній і післядипломній освіті педагогів.

Отже, актуальність, дидактична значущість означеної проблеми, потреби практики навчання у педагогічному ВНЗ та відсутність цілісного педагогічного дослідження зумовили необхідність дослідження теоретико-методичних засад дистанційного навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У нашій державі в умовах перехідної економіки гостроти набувають проблеми, пов'язані з підготовкою вчителів початкової школи – слабкість інформаційної інфраструктури наукових та освітніх центрів. Наявність професійної початкової освіти, як і підвищення кваліфікації, є важливим, оскільки потреба в нових якісних кадрах за умов переходу до постіндустріального, інформаційного суспільства вимагає зміни парадигми професійної початкової освіти. Учителі початкової школи повинні мати вищу освіту. Це вимагає великих фінансових витрат і передбачає істотне підвищення якості та розширення масштабів професійної початкової освіти.

У цьому розділі проаналізовано поняття ДН у системі вищої педагогічної освіти; розвиток ДН в педагогічній теорії та практиці; розкрито вимоги до вчителя початкової школи в процесі ДН; специфіку організації ДН як інноваційної форми вищої освіти, а також запропоновано науково-обґрунтовані принципи організації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.

Наукове видання

Олексій Павлович Муковіз

**ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ
НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ:
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА**

МОНОГРАФІЯ

Підписано до друку 26.04.2016 р.

Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 22,78

Тираж 300 прим.

Замовлення № 339

Видавничо – поліграфічний центр “Візаві”

20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2521 від 08.06.2006.

тел. (04744) 4-64-88, 4-67-77,

(067) 104-64-88, (093) 117-08-86,

vizavi-print.jimdo.com

e-mail: vizavi08@mail.ru